

Bijlage 2: Korte landschaps-ecologische kenschets

Korte landschaps-ecologische kenschets

Deze bijlage omvat een korte kenschets van de landschappelijke en ecologische situatie van de gemeente Tynaarlo. De gegevens zijn voor het merendeel ontleend aan de verschillende Gebiedsvisies en de landschapsbeleidsplannen van de voormalig gemeenten Eelde, Vries en Zuidlaren. De schets dient als achtergrondkader voor de ruimtelijke positionering van de landgoederen die in de notitie wordt beargumenteerd.

Korte kenschets van het landschap

- *Hoofdstructuur*

De landschappelijke hoofdstructuur van de gemeente Tynaarlo bestaat op macroniveau uit twee eenheden. Dit zijn het Drents (zand)plateau en de veengebieden aan de rand van dit plateau. De gemeente is voor het merendeel gelegen op - en aan de rand van dit plateau. Naar het oosten gaat het plateau ter hoogte van Zuidlaren via het beekdal van de Hunze over in de veenkoloniën (afgegraven hoogveengebieden) van West-Groningen. In het noorden gaat het bij Eelde en Paterswolde over in het veenweidegebied (laagveengebied) dat zich verder naar het noorden uitstrekt en overgaat in het kleigebied van Noord-Groningen. Ten oosten van dit gebied manifesteert de veenafgraving bij Eelde zich in het Paterswoldse meer, het Friesche Veen en het Elsburger Onland.

- *Zandgebied met het Esdorpenlandschap*

Het zandplateau op zich, bestaat in Tynaarlo uit een viertal noordwest-zuidoostgerichte zandruggen, (met hiertussen uitgesleten kleinschalige) beekdalen en aan de rand het grootschalige beekdal van de Hunze uitmondend in het Zuidlaardermeer. De zandruggen zijn: de Hondsrug (Zuidlaren - Midlaren), de rug met Yde, Eelde, Paterswolde en Eelderwolde en de zandrug met Vries, Donderen, Bunne en Winde. Het meest naar het oosten ligt nog een kleine rug, met hierop Zeijen.

Kenmerkend voor de zandruggen is de concentratie van (oude) bouwlanden (essen) in grote complexen bij de nederzettingen. Aan weerszijden van de tussenliggende beken bevinden zich de groenlanden. In de 19e eeuw lagen deze twee soorten cultuurlanden als eilanden in de heide. De nederzettingen bestonden uit groepen boerderijen met daarbij één of meer brinken. Ze lagen in het midden van een web van wegen die de verschillende functionele eenheden binnen het dorpsgebied met elkaar verbonden.

Inmiddels zijn vrijwel alle delen van de heide ontgonnen tot landbouwgrond. In de gemeente Tynaarlo resteren alleen nog enkele heide- en hoogveenrelicten die herinneren aan de vroeger uitgestrekte gebieden: respectievelijk Noordsche Veld en Bunnerveen. De gebieden die als laatste zijn ontgonnen kenmerken zich door hun betrekkelijk geometrische structuren en openheid: bijvoorbeeld het gebied ten noorden en oosten van het Noordsche Veld.

Het samenhangend patroon van elementen op het zandplateau wordt getypeerd als het esdorpenlandschap. De samenhang en gaafheid van de verschillende landschapselementen in het zandgebied van Tynaarlo worden afwisselend gewaardeerd als laag tot gemiddeld en hoog. De aanwezigheid van de goed bewaard gebleven meanderende loop van de Drentse Aa wordt als betrekkelijk hoog getypeerd.

- *Grootschalige gebieden aan de randen van het plateau*

De openheid van het betrekkelijk brede Hunzedal en het Zuidlaardermeer steekt sterk af tegen het meer besloten landschap van de Hondsrug. Op enkele plaatsen wordt de openheid van het gebied doorbroken door wegbeplantingen en populierenaanplant.

Het eveneens van karakter open veenkoloniale gebied in oosthoek van de gemeente kenmerkt zich door een regelmatige verkaveling en een stelsel van wijken. Ook het veenweidegebied tussen Peize en Eelde onderscheidt zich door een grootschalige openheid.

Korte ecologische kenschets

De ecologische macrostructuur van de gemeente vertoont grote overeenkomsten met de landschappelijke hoofdstructuur. Het zandgebied is door zijn netwerk van natte beekdalen en natuurrijk esdorpenlandschap ecologisch bijzonder waardevol. Tussen de beekdalen bevindt zich een mozaïek van landbouwgronden, kleine natuurgebiedjes, houtwallen en singels. De hogere gronden functioneren als infiltratiegebied. In de graslanden van de beekdalen en beekdalflanken is sprake van mineraalrijke kwel.

Parallel aan de Hondsrug ligt het beekdal van de Hunze dat op zichzelf, evenals het naastgelegen hoogveenontginningsgebied geen bijzonder hoge ecologische waarden bezit. Het eveneens naast de Hondsrug gelegen Zuidlaardermeer vormt inclusief de oeverlanden evenwel een waardevol natuurgebied. Naar het noorden gaat het Drents plateau over in het veenweidegebied van de Eelder- en Peizermeden. Dit krijgt momenteel alle ruimte om ecologische waarden te ontwikkelen. Hiervoor heeft het door zijn overgang van het Drents plateau naar het laagveengebied grote potentie.

- *Oostelijk en noordelijk deel van de gemeente*

Het beekdalenstelsel van het Eelderdiep en Peizerdiep vormen belangrijke patronen voor de westelijk deel van onze gemeente. Hoewel een groot deel van het gebied uit landbouwgrond bestaat, komen enkele grotere en veel kleinere natuurgebieden voor. De meeste reservaten liggen in de beekdalen en op de overgang naar het laagveengebied van Noord-Drenthe.

In de infiltratiegebieden op de hogere gronden en ruggen, gaat het om kleine bos- en heideterreinen. Binnen de beekdalen komen goed ontwikkelde beekdalvegetaties slechts zeer lokaal voor. Ook in het laagveengebied liggen slechts enkele relictten van de vroeger aanwezige schraallanden. Enkele esbossen, waaronder de Zeijerstrubben zijn botanisch van hoge waarde.

De Eelder- en Peizermeden in de noordpunt van de gemeente hebben een belangrijke functie voor ganzen en weidevogels. In de beeklopen van het

Eelderdiep komen beperkt plantensoorten voor die kenmerkend zijn voor stromende laaglandbeken. Waterkwaliteit en dimensies van de beeklopen vormen belangrijke knelpunten bij de verdere ontwikkeling van het aquatisch systeem.

- *Drentsche Aa*

In het stroomgebied van de Drentsche Aa, dat zich deels in de gemeente Tynaarlo bevindt, komen levensgemeenschappen voor van beken, beekdalen, heide- en stuifzandgebieden, vennen, bossen, houtwallen en singels. Kenmerkend voor het gebied is de nauwe ecologische samenhang tussen deze levensgemeenschappen. De afwisseling in levensgemeenschappen, door de grote abiotische variatie, zorgt ervoor dat het gebied een grote soortenrijkdom kent. Veel van deze soorten worden echter in hun voortbestaan bedreigd. De beekdalgemeenschappen in het Drentsche Aa-gebied zijn van grote nationale en internationale betekenis.

De beek komt uiteindelijk via de Oude Aa uit bij het Paterswoldse meer. Deze veenontginningsplas functioneert in hoofdzaak voor recreatie en toerisme. Ecologisch waardevolle moerasgebiedjes die zich hier bevinden zijn het Friesche Veen en het Elsburger Onland.

- *Hunzedal en Zuidlaardermeer*

In het beekdal van de Hunze zijn de natuurwaarden beperkt tot enkele vochtige schraallanden, verlandingsvegetaties, oevervegetaties, resten van Dotterbloemhooilanden en grote zeggenvegetaties in reservaten van Hunzemeanders. Hier en daar ligt nog een waardevol bosje, heide en schraalgrasland. Daarnaast komen lokaal in het landbouwgebied in wijken, sloten en slootkanten nog plantensoorten voor die wijzen op een goede waterkwaliteit. De fauna is slechts spaarzaam vertegenwoordigd. Graslandengebieden zijn domein voor weidevogels en kwelsloten voor een soort als de Waterspitsmuis. In de winter wordt het gebied gebruikt door soorten als Kolgans, Goudplevier en Blauwe Kiekendief. Sinds de kanalisatie van de beek en de sterke ontwatering van het beekdal is de betekenis voor flora en fauna beperkt. Het beekdal en de overgang van het Drents Plateau bezitten door hun macrogradiënt, hoge mate van rust evenwel grote ecologische potenties.

Rond het Zuidlaardermeer ligt een strook botanisch waardevolle rietlanden, die ook van betekenis zijn voor riet- en moerasvogels. In de winter is het meer een foerageer- en slaapgebied voor eenden en ganzen. Het wordt tevens geschikt geacht als potentieel leefgebied voor de otter. Er is al veel gewerkt aan het ecologische herstel van het Zuidlaardermeer. Naast het reduceren van de belasting van voedingstoffen is het van belang om een meer natuurlijke verloop van waterstanden te realiseren. De ontwikkeling van vloedmoerassen past in dit beeld. In de Veenkoloniën tot slot zijn botanische waarden beperkt tot wijken en wegbermen. De gronden zijn in intensief gebruik bij de landbouw.